

Article Arrival : 27/12/2019
Related Date : 18/02/2020
Published : 18.02.2020

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sssjs.2043>

Reference Çelik Durmuş, S. (2020). "Öğrenci Hemşirelerin Hasta Güvenliği ve Tıbbi Hataya Yönelik Görüşleri: Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği", International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:6, Issue: 57; pp:843-847.

Öğrenci Hemşirelerin Hasta Güvenliği ve Tıbbi Hataya Yönelik Görüşleri: Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği

Student Nurses' Opinions On Patient Safety And Medical Errors: A Case Study Of A Public University Faculty Of Health Sciences

Dr. Öğr. Üyesi. Serpil ÇELİK DURMUŞ

Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kırıkkale/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0932-3346>

ÖZET

Amaç: Bu tanımlayıcı çalışma, hemşirelik öğrencilerinin hasta güvenliği ve tıbbi hatalar hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Araştırma, bir kamu üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde 2018-2019 Bahar döneminde eğitim öğretime devam eden öğrencilere uygulandı. Veriler 18 soruluk anket formu kullanılarak toplanıp 166 öğrenci üzerinden değerlendirildi. Anket formu araştırmacı tarafından oluşturuldu. Analizlerde yüzde, sayı ve ortalama değerlere bakıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrenci hemşirelerin kendileriyle ilgili olarak, % 22'sinin klinik uygulamaları sırasında tıbbi hata yaptıkları, hataların (% 21.1) asepsi kurallarına uyulmaması ve hasta kimliğinin yanlış tanımlanmasından (%8.4) kaynaklandığı, yapılan hataların % 7.2'sinde hastaların zarar gördüğü, ancak çoğunlukla (% 84.9) hataları rapor etmediklerini belirttiler. Uygulama arkadaşları için ise bu oranları daha yüksek olarak bildirdiler. Tıbbi hataları en sık hemşirelerin yaptığı (% 40.4) belirtildi. Bunun yanı sıra öğrenciler; yapılan uygulamalar için prosedür oluşturulmasının hasta güvenliğini olumlu etkileyeceğini, dikkatsizliğin tıbbi hataların en büyük sebebi olduğunu belirttiler.

Sonuç: Öğrenci hemşirelerin hastane uygulamaları esnasında kendilerinin tıbbi hata yaptıkları ve yapıldığına şahid oldukları ancak hata bildiriminin düşük olduğu saptanmıştır. Tıbbi hataları önlemede; öğrenci hemşire eğitiminde müfredatta hasta güvenliği eğitiminin daha fazla yer alması, hastanelerde ise yöneticilerin bu konuya yönelik önlemler alması ve hizmet içi eğitimlerin sıklığını artırması hasta güvenliğine katkı sağlayabilir.

Anahtar kelimeler: Hasta güvenliği, tıbbi hata, hemşire, öğrenci

ABSTRACT

Objective: This descriptive study was conducted to evaluate nursing students' views on patient safety and medical errors.

Method: The research was applied to the students attending education in the spring term of 2018-2019 at the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences of a public university. Data were collected by using a questionnaire of 18 questions and evaluated on 166 students. The questionnaire was created by the researcher. Percentage, number and average values were analyzed

Results: It was found that 22% of the student nurses who participated in the study made medical errors during clinical practice, errors (21.1%) were caused by failure to follow the rules of asepsis and misdiagnosis of patient identity (8.4%) did not report any errors. For their colleagues, they reported higher rates. The most frequent medical errors were reported by nurses (40.4%). In addition, students; that the establishment of procedures for the applications will positively affect patient safety and that carelessness is the biggest cause of medical errors.

Conclusion: It was determined that student nurses had witnessed and made medical mistakes during their clinical practice, but the error reporting was low. Preventing medical errors; higher inclusion of patient safety education in the curriculum of student nurse education, in hospitals, managers' taking measures to this issue and increasing the frequency of in-service trainings can contribute to patient safety.

Key words: Medical Error, Nurse, Patient Safety, Student

1. GİRİŞ

Sağlık hizmetlerinin kalitesini ve güvenliğini artırmaya odaklanmış olan Uluslararası Akreditasyon Komisyonu (Joint Commission International-JCI)'nin amaçlarının başında, sağlık hizmeti alan ve sunanlar için riski azaltan güvenli bir ortamın sağlanması yer almaktadır (JCI, Erişim:10.01.2019). Hasta güvenliği, sağlık hizmetlerinde kaliteli hizmet sunmanın en önemli göstergelerindendir (Korkmaz, 2018). Hasta güvenliği, “hastalara yardım ederken onlara zarar vermeden kaçınma, zarar vermeme” olarak tanımlanmaktadır (Akgün, 2014). Hasta güvenliğini tehdit edebilecek unsurların başında ise tıbbi hatalar yer almaktadır (Grober ve Bohnen, 2005). Sağlık Hizmetleri Örgütlerinde Akreditasyon Ortak Komisyonu (Joint Commission on Accreditation of Healthcare Organizations- JCAHO) tıbbi hata kavramını; “sağlık hizmeti sunan bir profesyonelin uygun ve etik olmayan bir davranışta bulunması, mesleki uygulamalarda yetersiz ve ihmalkâr davranması sonucu hastanın zarar görmesi” şeklinde tanımlamaktadır (JCAHO,2006).

Tıbbi hatalar genellikle ihmal, dikkatsizlik, bilgisizlik, deneyimsizlik, beceri eksikliği gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır (Cebeci ve ark., 2012). Tıbbi hatalar sağlık personellerinin tümünü ilgilendiren bir konu olmakla birlikte, hasta bakımında doğrudan görev alması nedeniyle tıbbi hata yapma riski ile daha fazla karşılaştıkları belirtilen hemşireler açısından çok daha önemlidir (Öztürk ve Özata, 2013). Hemşirelerin diğer sağlık çalışanlarına göre hastalarla daha yakın ilişkide olmalarının yanı sıra hasta bakımı ile doğrudan ilgilenmeleri ve birlikte daha uzun zaman geçirmeleri nedeniyle hasta güvenliği oluşturmada ve sürdürmede söz konusu rolleri oldukça büyüktür. Türkiye’de hemşirelerin çalışma şartlarının ağır olması, kritik hastalarla karşılaşılması, yaşanan yoğun stres, olumsuz çalışma şartları ve uyulması gereken prosedürlerin çokluğu her zaman hata yapma olasılığını artırmaktadır. Ayrıca sağlık kuruluşlarında hemşire sayısının yetersiz olması nedeniyle çoğu zaman hastalara yeterince zaman ayrılamamakta ve hasta bakımı için yeterli özen gösterilememektedir. Bu durum günlük rutin faaliyetlerinin tam olarak yapılamaması sonucunu getirmekte ve hemşirelerin yoğun iş baskısı yaşamalarına yol açmaktadır. Yaşanan baskı ise hasta güvenliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Şahin ve Özdemir, 2015).

Hasta güvenliği ve tıbbi uygulama hataları ile ilgili önemli konulardan birisi toplumun ve sağlık hizmeti sunumunda aktif rolü olan sağlık çalışanlarının bu konulardaki algılamalarının ne olduğunun tam olarak bilinmemesidir. Türkiye’de yapılan çalışmalarda henüz güvenlik kültürü algısının yerleşmediği anlaşılmaktadır (Nazik ve ark. 2018). Bu çalışma bir kamu üniversitesi sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin tıbbi hatalar ve hasta güvenliğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu tanımlayıcı çalışma, hemşirelik öğrencilerinin hasta güvenliği ve tıbbi hatalar hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapıldı.

2.2. Evren ve Örneklem

Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri evreni (N=430), araştırmaya katılmayı kabul eden 166 öğrenci de araştırmanın örneklemi oluşturmuştur.

2.3. Araştırmanın Yapıldığı Tarih

2018-2019 Eğitim - Öğretim yılı Bahar döneminde araştırma yapılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından geliştirilen 18 soruluk veri formu kullanılarak sınıf ortamında öğrenciler tarafından sözlü ve yazılı onamları alınarak doldurulmuştur.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde SPSS 15.0 programı kullanılarak sayı ve yüzdelik değerlere bakılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.08 ± 1.44 'dür. Öğrencilerin %22'sinin stajları sırasında tıbbi hata yaptıkları, hataların %21.1 asepsi kurallarına uyulmaması ve hasta kimliğinin yanlış tanınmasından %8.4 kaynaklandığı, yapılan hataların %7.2'sinde hastaların zarar gördüğü, ancak çoğunlukla %84.9 hataları rapor etmedikleri belirlenmiştir. Uygulamaya çıkan arkadaşlarının tıbbi hata yaptığına şahit olanlar %52.4'dür. Yapılan hatalar hastayı etkilemeden düzeltildiyse hastaya açıklama gereği duyulmadığı ayrıca hastanın aşırı tepki vermesinden çekinildiği için de açıklanmadığı belirtilmiştir. Öğrenciler tıbbi hataları klinik uygulamada en sık hemşirelerin yaptığını gözlemlediklerini (%40.4) belirtmişlerdir.

Sağlık bakım hizmetlerinin sunum sürecinde bulunan personel, mutlaka hatalarla karşı karşıya gelebilmektedir (Akalin, 2005). Ülkemizde yapılan bir çalışmada; sağlık personelinin tıbbi hata yapma oranının %6,2 ve arkadaşlarının hatalarına şahit olma oranı ise %10,4 olarak belirtilmiştir (Özata ve Altuncan, 2010). Bodur ve ark. (2012); ebelik ve hemşirelik son sınıf öğrencilerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin %37'sinin stajları sırasında tıbbi hata yaptıkları, hataların yarısından çoğunun (%59) ilaç hataları olduğu, yapılan hataların %12'sinde hastaların zarar gördüğü, ancak çoğunlukla (%71) hataları rapor etmedikleri saptanmıştır (Bodur ve ark., 2012). Bu çalışmada öğrenci hemşirelerde bu oranların yüksek olması, klinik uygulamalarda tam olarak hasta bakım sorumluluğu almadıkları için hastaları, ilaçları ve kliniği yeterince tanımamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca öğrenmek için klinikte bulduklarını düşünmeleri de yaptıkları hataları korkmadan söyleyebilmelerine fırsat vermiş olabilir. Nazik ve ark. (2018) çalışmasına göre tıbbi hataları en fazla hemşireler yapmaktadır. Bu çalışmaya göre de öğrenci hemşireler, klinik uygulamaları esnasında, en fazla hemşirelerin tıbbi hata yaptıklarını ve bu hatanın da çoğunlukla asepsi ilkelerine uyulmaması konusunda olduğunu belirtmişlerdir. Hastanede yetersiz hemşire sayısı ve aşırı iş yükü nedeniyle hemşirelerin tıbbi hataya eğiliminin fazla olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1: Öğrenci Hemşirelerin Tıbbi Hatalar ve Hasta Güvenliğine Yönelik Sorulara Verdiği Yanıtlar

Değişkenler	Katılıyorum		Katılmıyorum	
	n	%	n	%
Tıbbi hataların çoğu engellenemez	41	24.7	125	75.3
Ekip çalışmasının olmaması tıbbi hataları artırır	136	81.9	30	18.1
Tıbbi hataları azaltmada yönetici desteği önemlidir	135	81.3	31	18.7
Yapılan uygulamalar için prosedürler oluşturulması hasta güvenliği sağlamada oldukça etkilidir	140	84.3	26	15.7
Hemşire başına düşen hasta sayısının fazla olması tıbbi hata riskini artırır	130	78.3	36	21.7
Dikkatsizlik tıbbi hataların en önemli sebebidir	139	83.7	27	16.3
Yapılan tıbbi hatalar hastaya açıklanmalıdır	125	75.3	41	24.7
Hata yaparsam bunu hasta ve ailesine açıklarken kendimi rahatsız hissetmem	75	45.2	91	54.8
Sağlık personeline hasta güvenliği hakkında sık sık eğitimler verilmelidir	139	83.7	27	16.3

Öğrencilerin %24.7'si tıbbi hataların çoğunun engellenemez olduğunu, %81.9'u ekip çalışması olmamasının tıbbi hataları artırdığını, %81.3'ü tıbbi hataları azaltmada yönetici desteğinin önemli olduğunu, %84.3'ü yapılan uygulamalar için prosedürler oluşturulması hasta güvenliği sağlamada oldukça etkili olduğunu, %78.3'ü hemşire başına düşen hasta sayısının fazla olması tıbbi hata riskini artırdığını, %83.7'si dikkatsizliğin tıbbi hataların en önemli sebebi olduğunu, %75.3'ü yapılan tıbbi hataların hastaya açıklanması gerektiğini, %45.2'sinin hata yaparsam bunu hasta ve ailesine açıklarken kendimi rahatsız hissetmem dediği, %83.7'sinin de sağlık personeline hasta güvenliği hakkında sık sık eğitimler verilmelidir görüşünde olduğu belirlenmiştir. McNutt ve ark. (2002) tıbbi hataların ana sebeplerine yönelik çalışmalarında hataların; yorgunluk, iletişim yetersizliği, güç/kontrol dengeleri, yetersiz eğitim, yanlış kararlar gibi insan faktörleri; işyerinin

yapısı, politikalar, idari/finansal yapı, liderlik, geri bildirim eksiklikleri, personelin yanlış dağılımı gibi kurumsal faktörler nedeniyle meydana geldiği belirlenmiştir. Bu çalışmada ise öğrenci hemşireler hataların olası nedenlerini; çoğunlukla personel sayısındaki yetersizlikler, dikkatsiz ve özensiz çalışma, uzun çalışma saatleri, ekip ruhunun olmayışı, hasta güvenliği eğitimlerinin yetersiz olması ve yapılan işlerin prosedür eksikliği olarak belirtmişlerdir. Bu durum aslında hataların çoğunun çalışanın dikkatini, iş yükünü ve beceri düzeyini etkileyen kurumsal faktörlerden kaynaklandığını göstermektedir (Somyürek ve Uğur, 2016).

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğrenci hemşirelerin klinik uygulamaları esnasında kendilerinin tıbbi hata yaptıkları ve yapıldığına şahid oldukları ancak hata bildiriminin düşük olduğu saptanmıştır. Yine öğrenci hemşireler, klinik uygulamaları esnasında, en fazla hemşirelerin tıbbi hata yaptıklarını ve bu hatanın da çoğunlukla asepsi ilkelerine uyulmaması konusunda olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenci hemşireler, tıbbi hataları azaltmada ekip çalışmasının önemli olduğunu, yönetici desteğinin varlığını, yapılan uygulamalara özel prosedürlerin geliştirilmesi gerektiğini, hemşire başına düşen hasta sayısının fazla olmasının dikkatsizliği artırdığını ve hemşireler ile diğer sağlık ekibinin sık sık hasta güvenliği eğitimi almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda tıbbi hataları önlemede; öğrenci hemşirelerin eğitim müfredatında hasta güvenliği konusunun daha fazla yer alması, hastanelerde ise yöneticilerin bu konuya yönelik önlemler alması ve hizmet içi eğitimlerin sıklığını artırması tıbbi hataların azaltılmasında ve hasta güvenliğine pozitif yansıtacağına

KAYNAKLAR

Akalın, H.E. (2005). Patient Safety in Intensive Care Units [Article in Turkish]. Yoğun Bakım Dergisi, 5:141-6.

Akgün, S. (2014).Hasta Güvenliği, Beklenmeyen Ciddi Tıbbi Hatalar. Health Care Acad J, 1(2):75-82

Bodur S, Filiz E, Çimen A, Kapçı C. (2012). Attitude of final year students of midwifery and nursing school on patient safety and medical errors [Article in Turkish]. Genel Tıp Dergisi, 22:37-42

Cebeci F, Gürsoy E ve Tekingündüz S. (2012). Hemşirelerin tıbbi hata yapma eğilimlerinin belirlenmesi. Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences, 15(3): 188-196.

Grober, E.D. ve Bohnen, J.M.A. (2005). Defining medical error. Can J Surg, 48(1): 39-44.

JCAHO (2006). Sentinel Event Statistics. URL: http://www.jointcommission.org/Library/TM_hysicians/mp_11_06.htm. 12.01.2019.

JCI (Joint Commission International) Akreditasyonu. URL: [file:///C:/Users/pc/Desktop/t%C4%B1bbi%20hata/JCI%20\(Joint%20Commission%20International\)%20Akreditasyonu.html](file:///C:/Users/pc/Desktop/t%C4%B1bbi%20hata/JCI%20(Joint%20Commission%20International)%20Akreditasyonu.html). 10.01.2019.

Korkmaz, A.Ç. (2018). Geçmişten Günümüze Hasta Güvenliği. Journal of Inonu University Health Services Vocational School, 6(1): 10-19.

McNutt, R.A., Abrams, R., Aron, D.C. (2002). Patient safety efforts should focus on medical errors. The Journal of the American Medical Association, 287: 1997-2001. <http://dx.doi.org/10.1001/jama.287.15.1997>

Nazik, E., Var, E., Yıkar, SK., Nazik, S., Karadağ, A.G., Gökçe, R., Dede, D.U. (2018). Sağlık Çalışanlarının Hasta Güvenliği Kültürü Algısının Belirlenmesi: Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi Örneği, Çağdaş Tıp Dergisi, 8(3), 251-258

Özata M, Altuncan H. (2010). Frequency of medical errors in hospitals, determination of medical error types and medical errors: Konya sample [Article in Turkish]. Tıp Araştırmaları Dergisi,

8:100– 11.

Öztürk Y, ve Özata M. (2013). Hemşirelerde örgütsel vatandaşlık davranışı ile tıbbi hataya eğilim arasındaki ilişkinin araştırılması. Suleyman Demirel University The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences, 18(3): 365-381.

Somyürek, N., Uğur, E. (2016). Yoğun Bakım Ünitelerinde Hasta Güvenliği Kültürü Oluşturma: Hemşire Gözüyle Tıbbi Hatalar, Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 1(3), 1-7

Şahin, A.Z. ve Kardeş, Özdemir F. (2015). Hemşirelerin tıbbi hata yapma eğilimlerinin incelenmesi. HEAD, 12(3): 210-214.

